

3488000

3489000

3490000

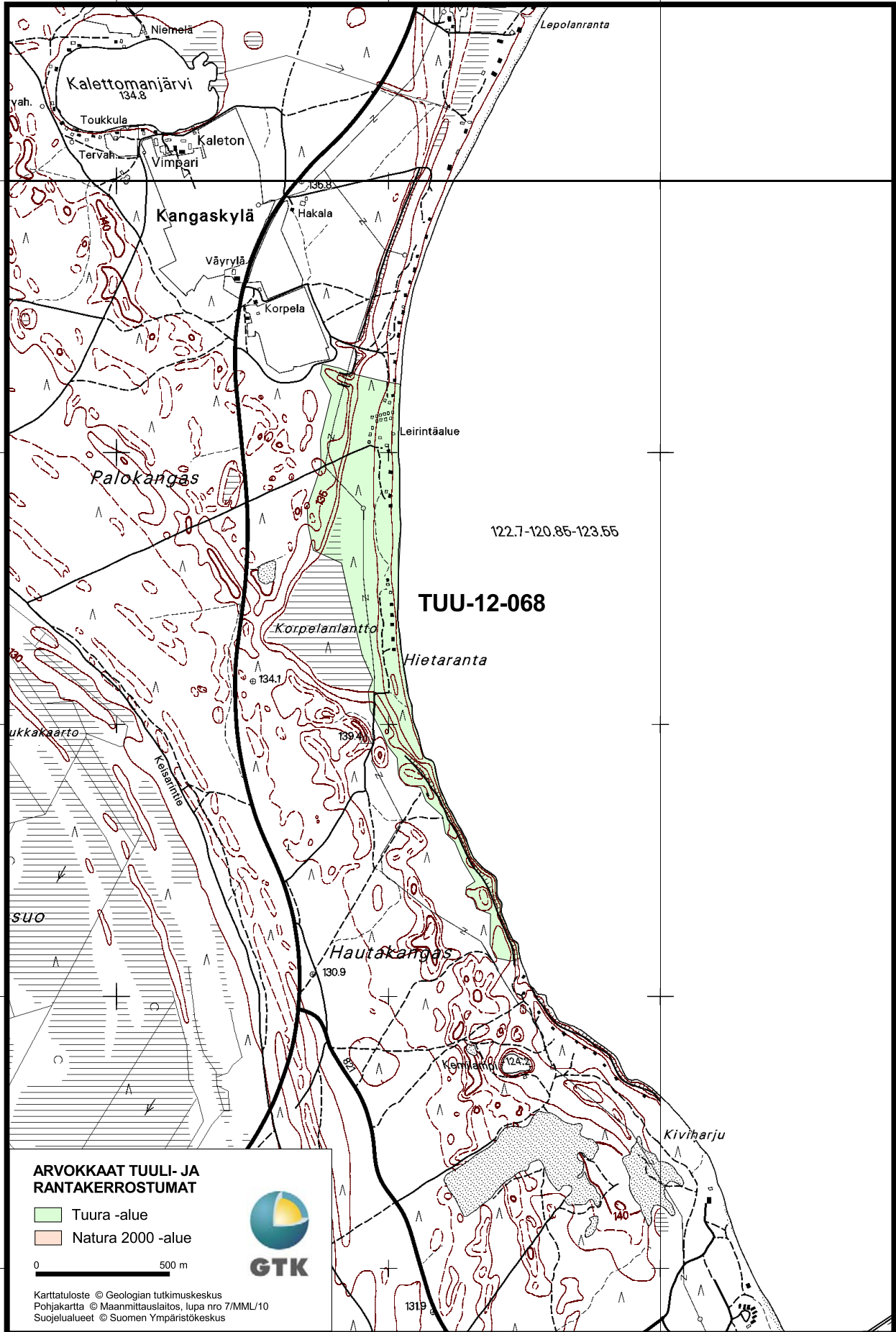
7155000

7154000

7153000

7152000

7151000

ARVOKKAAT TUULI- JA RANTAKERROSTUMAT

- Tuura -alue
- Natura 2000 -alue

0 500 m

Karttatuloste © Geologian tutkimuskeskus
 Pohjakartta © Maanmittauslaitos, tupa nro 7/MML/10
 Suojelualueet © Suomen Ympäristökeskus

3488000

3489000

3490000

HIETARANTA

Vaala

Tietokantatunnus: TUU-12-068

Arvoluokka: 3

Muodostuma: Tuuli- ja rantakerrostuma

Pinta-ala: 37,3 ha

Korkeus: 137 m mpy.

Karttalehti: 3414 09

Alueen suhteellinen korkeus: 15 m

Muodon suhteellinen korkeus: 15 m

Sijainti: Säräisniemen pohjoispuolella Oulujärven Niskanselän länsirannalla, 10 km Vaalasta lounaaseen.

Geologia

Hietarannan alueella on kaksi suuren harjun koilliskyljelle syntyneitä eri-ikäistä jyrkkää rantatörmää, joiden edustalla on matala rantakerrostuma- ja dyynivyöhyke. Kohdealueen pohjoisosassa on noin 124 metrin tasolla 600 metriä pitkä ja 10 metriä korkea jyrkähkö Palokankaan törmä, joka on ilmeisesti peräisin Oulujärven kuroutumisvaiheesta (vrt. Koutaniemi & Keränen 1983). Törmän pohjoisosassa on 5 metriä syvä raviini. Törmän edustalle ja sen eteläpuolelle on kerrostunut kapea vyöhyke hyvin matalia rantavalleja. Vallien ja vanhan rantatörmän välissä on Korpelanlanton soistunut painanne.

Oulujärven kuroutumisen jälkeen harjun kuluminen jatkui alueen eteläosassa, jossa on nykyisin noin 123 metrin tasolla 800 metriä pitkä ja 10-12 metriä korkea jyrkkä Hautakankaan törmä. Törmä on tällä hetkellä pääosin peitteinen, ja sen kuluminen on järven säännöstelyn takia ilmeisesti pysähtynyt lähes kokonaan. Rantavoimat ovat kuljettaneet ja kerrostaneet törmästä irronnutta ainesta mataliksi rantavalleiksi pohjoisosan vanhojen rantakerrostumien eteen, jolloin kohdealueen rantakerrostumavyöhyke on kasvanut nykyiseen kokoonsa ja muotoonsa. Molempien rantatörmien laella on lisäksi muutamia matalia dyynikumpuja, jotka kuuluvat ilmeisesti harjun lounaisreunalla olevaan hieman kohdealuetta vanhempaan laajaan dyyni- ja rantavallivyöhykkeeseen (ks. TUU-12-067). Dyynivyöhyke on syntynyt läntisten tuulten kerrostamana, ja osa siitä on voinut tuhoutua kohdealueen törmien muodostuessa harjun koilliskyljelle.

Alueen keskivaiheilla lähellä nykyrantaa on noin 1,5 kilometrin pituinen ja 1-2 metriä korkea rantadyyni tai dyyniytyntä rantavalli (vrt. Aartolahti 1973), jonka rannanpuoleinen rinne on jyrkähkö. Nykyrannassa on lisäksi paikoin hyvin matalia rantavalleja ja alkiodyynikumpareita. Rannan edustalla on noin 200 metriä leveä pääosin vedenalainen terassi ja muutamia rannan suuntaisia vedenalaisia särkkiä. Terassi on alueen eteläosassa osittain vedenpinnan yläpuolella.

Ylin ranta (Ancylusjärvivaihe) on ollut seudulla noin 205 metrin tasolla. Oulujärvi kuroutui Ancylusjärvestä noin 9 500 vuotta sitten (Pajunen 2004). Kuroutumisen jälkeisessä transgressiovaiheessa Oulujärven vedenpinta on noussut kohdealueella vain puolisoista metriä, koska alue sijaitsee vain vajaat kymmenen kilometriä järven laskukynnyksen Vaalankurkun eteläpuolella (vrt. Koutaniemi & Keränen 1983).

Biologia

Hautakankaan törmä on eteläosasta täysin metsittyä ja varpuinen. Pohjoisosassa törmä on avonaisempi, mutta sekin on pikkuhiljaa umpeutumassa. Alueen kasvillisuus on aika vaatimatonta ja rantatörmät ovat säännöstelyn vuoksi menettäneet luonnetta. Avonaisimmilla kohdilla törmähiekkaa sitoo laajalti karvakarhunsammal. Paikoin on myös isokorallissammallaikkuja ja pieniä poronjäkäletuppaita. Lampaannata täplittää törmää sieltä täältä, ja paikoin esiintyy yksittäisiä hietakastikan versoja. Varvuista törmällä kasvaa sianpuolaa, puolukkaa, variksenmarjaa. Törmän edustaa varjostaa harmaaleppävyö, ja ranta on soistunut noin 30 metrin leveydeltä ennen hyvin leveää järviruokokasvustoa. Törmän päällä on niukasti varpuista kasvatusmännikköä, etelä- ja pohjoispäässä varttunutta männikköä. Muuten törmän päällinen on hakattu.

Palokankaan rantatörmä on kasvatusmännikön alla puolukan ja variksenmarjan muodostamaa varvikkoa. Törmän alaosassa ja vyöhykkeenä sen edustalla on suopursukasvustoja sekoittuneena edellisten varpujen kanssa. Pohjakerros on seinäsammalvaltainen, ja poronjäkäliä kasvaa niukasti. Rannan läheinen matala dyyniytyntä rantavalli on päältä edellisen kaltaista metsävarvikkoa. Vallin edustalla on edellä mainittujen varpujen lisäksi sianpuolaa ja laajemmin poronjäkäliä sekä ennen ruovikkoa karvakarhunsammalen muodostama vyömäinen kasvusto. Ruovikkoa ei ole enää kesämökkien kohdalla. Alueen matalat rantavallit ovat täysin varpuisia.

Maisema ja muut arvot

Alue hahmottuu selkeästi ympäristöstä ja osa muodostumista näkyy tiestöltä. Törmät jatkuvat aluerajauksen ulkopuolelle. Idässä avautuu maisema Oulujärven laajalle Niskanselälle, lännessä Korpelanlanton avoimelle suolle ja tasaisille mäntykankaalle. Sisäinen maisema on melko vaihteleva.

Rantatörmässä on pari pientä tieleikkausta, ja rantavallialueella on rakennuksia, teitä ja polkuja. Alueen keskiosassa on loma-asuntoja ja pohjoisosassa leirintäalue ja mökkikylä. Molemmat törmät ovat pohjavesialuetta. Kohdealue on maisemallisesti näyttävä käyntikohde ja melko hyvä esimerkki erityyppisistä rantavoimien aiheuttamista muodostumista.

Kirjallisuus:

Aartolahti, T. 1973. Morphology, vegetation and development of Rokuanvaara, an esker and dune complex in Finland. *Fennia* 127. 53 s. + liitteet.

Koutaniemi, L. & Keränen, R. 1983. Lake Oulujärvi, main Holocene developmental phases and associated geomorphic events. *Ann. Acad. Sci. Fennicae AIII*. 135. 48 s.

Pajunen, H. 2004. Järvisedimentit kuiva-aineen ja hiilen varastona. Geologian tutkimuskeskus, tutkimusraportti 160.

TUU-12-068 Hietaranta. Alueen keskiosan hiekkarantaa. Paljaan rantavyöhykkeen takana kohoaa matala ja metsittynyt dyyniytynyt rantavalli. Kuva: H. Rönty, © GTK 2011.